

Mythologia, Francfort, 1581 - VII, 14 : De Orptheo

Auteur(s) : Conti, Natale

Collection Mythologia, Francfort, 1581 - Livre X

Ce document a pour résumé :

[Mythologia, Francfort, 1581 - X \[95\] : De Orptheo](#)

Collection Mythologia, Venise, 1567 - Livre VII

Ce document est une version augmentée de :

[Mythologia, Venise, 1567 - VII, 14 : De Orptheo](#)

Collection Mythologie, Paris, 1627 - Livre VII

[Mythologie, Paris, 1627 - VII, 15 : D'Orphee](#) est une transformation de ce document

Collection Mythologie, Lyon, 1612 - Livre VII

[Mythologie, Lyon, 1612 - VII, 14 : D'Orphee](#) est une traduction de ce document

Informations sur la notice

Auteurs de la notice Équipe Mythologia

Mentions légales

- Fiche : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle). Licence Creative Commons Attribution – Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Images : Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ).

Citer cette page

Conti, Natale, *Mythologia* Francfort, 1581 - VII, 14 : De Orptheo, 1581

Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle)

Consulté le 25/12/2025 sur la plate-forme EMAN :

<https://eman-archives.org/Mythologia/items/show/6014>

Présentation du document

Publication Francfort, André Wechel, 1581

Exemplaire Regensburg (Allemagne), Staatliche Bibliothek, 999/Hist.pol.1307

Format in-8

Langue(s)

- Grec ancien
- Latin

Paginationp. 765-772

Des dieux, des monstres et des humains

Entités mythologiques, historiques et religieuses[Orphée](#)

Notice créée par [Équipe Mythologia](#) Notice créée le 28/12/2018 Dernière modification le 25/11/2024

eipes regionum in Italia, neq. idem regulus fuerit diutius eiusdem regionis: cum nihil neque firmitus sit, neque stabilius eo regno, quod à sapiente principe gubernetur. Qui enim neque Deum neque homines per iniuriam offenderit, quo pacto calamitates patietur, cū vix illi principes euerri possint, qui sunt facinorosi? aut quo pacto princeps qui à se adulatores reijciat, vir non bonus, & prudens, & sapiens esse poterit? at de Sirenibus satis, nunc de Orpheo dicamus.

De Orpheo.

CAP. XIII.

FVIT Orpheus, ut sensit Myrleanus Asclepiades, Apollinis & Calliopes vnius Musarum filius. nam quamuis diuersæ fuerunt variorum scriptorum de illius parentibus sententiæ, tamen Myrleani sententiam secutus Virgilius ita scripsit in Pollione:

*Non me carminibus Vincet nec Thoracius Orpheus,
Nec Linus: huic mater quamuis, atq. huic pater adsit,
Orphæ Calliope, Lino formosus Apollo.*

Atque Menæchmus illum Apollinis filium fuisse tradidit, cum nullam fecerit de matre mentionem, ut est in his carminibus:

*πῆρετ αἰὼς παῖδ' ὅς ἐστιν ὁρφεὺς ἀπολλωνίου λώπην,
ὁρφεὺς ἀπακτὸν ἄνθρωπον ἀπὸ λώπης φίλον ἔσθιν.
Pieret immites pæna: certe inde luctis,
Quod casus nobis est natus Apollinis Orpheus.*

Apollonius verò lib. I. Argonaut. OEagri & Calliopes filium tradidit fuisse his versibus:

*πρῶτα γὰρ ὁρφεὺς μετ' ὁμιλῶν, τὸν ῥέπει' αὐτὴν
καλλιόπην ὁρήϊον φρεσὶν ἔπει' ἰνυθῆσθαι
οἱ πύργοι σκοπεῖν πᾶσι λήϊδος ἀγχι τικίεσθαι.
Atq. alios inter primum cantabimus Orpheas.
Calliope OEagro peperit Pimpleidos illum
Non lingua iugis, lecto continet a iugali.*

Alij OEagri & Polyminæ, alij Menippes, alij Thamyridis filius fuisse voluerūt, atq. Ialemū & Hymenæum huius fratres fuisse constat. Hunc tanta canendi peritia excelluisse inquiunt, ut fluuij ad eius cantum firmarentur, aues aduolarent, fere properarent, sylvæ, & saxa, & venti, & omnium vel sensu carentium genera accurrerent, ut ait Horatius libro primo Carminum:

*Aut in Embrosis Heliconiorum,
Aut super Pindo gelidoque in Hamo
Vnde vocalem temere insecuta*

Orphea Sylva:

*Arte materna rapidos morantem
Fluminum cursu, celeresq; ventos
Blandum & auribus fidibus canoris*

Ducere Sylvas.

De quo ita scripsit etiam Apollonius lib. 1. Argonaut.

αὐτὰρ τόν γ' ἰνὶ πικρῇ ἀτρίῳ ἔχρει πείτρῳ
εἰ λείπει δ' αἰὲς ἰοπῆ, ποταμῶν τε πείτρῳ.
Φησὶ δ' ἄγριός τις κείνης ἔτι σήματα μόλας
ἄκτ' ἡσθητικῆς τ' ὠνὲς ἐπὶ τηλοῦ αἰῶνα
ἔξῃς εἰσέωσεν ἰπὴ τριμῶν, αἷ' ὅ γ' ἔπειτ' ὁ
βιλαμέναι φέρουσιν κατὰ γὰρ περὶ πῖνδιν.

Hunc referunt duros lapides & flumina cantu

Detinuisse sua captos dulcedine vocis.

Sylvestres fagos intra confinia terra

Threicia, quæ nunc frudent, vestigia cantu

Illum esse ferunt: quæ secum adduxerat Orpheus

Vertice Pierio cithara dulcedine & artu.

Et quamvis multi fuerunt Orphei, ut testatur Suidas, omnia tamen cæterorū facinora ad vetustissimum Thracem OEagri filium referuntur, qui, ut ait Zezes hist. 399. chil. 12. fuit Herculis coartaneus, ac floruit annis centum ante bellū Troianum. Hic primus omnium apud Græcos de astrologia scripsit, quod ita ait Lucianus in Dialogo de Astrolog. εἰ μὴν δὲ, ἔτι παρ' Αἰθιοπῶν, ἔτι παρ' Αἰγυπτίων ἀστρολογίῃς περὶ τοῦτον ἔκκευται, ἀλλὰ σφινδ' ὀρφύς δ' οἱ ἀγρὸς καὶ καλὸς ἀνὴρ πρῶτος τὰς ἀπὸ γῆρας. At Græci nihil delex AEthiopibus, delex AEgyptijs de astrologia audierunt, sed illi Orpheus Calliopei & OEagri filium hac prior explicavit. Hic idē prior omnibus Bacchi sacra in Græciam introduxit, primusq; in mōte Boeotiæ Thebis, ubi Liber pater natus est, sacra illa quæ Orphica vocata fuerunt, in quibus ipse postea fuit laceratus, instituit: ut ait Lactantius de falsa religione. Hic multa humanæ politicæq; vitæ utilia invenit, ut ait Paus. in Boeoticis: nam & Deorum initia, & vniuersam theologiam primus aperuit, & nefariorum facinorū expiationes excogitavit, & quibus ritibus iratorum Deorū men-

tes placarentur tradidit, & multa morborum remedia adinu-
nit, ut ipse de se ipso testatur in Argonaut.

Θυμός ἐπετρύγει λείπει τὰ πῦρ ὅστις πρόβει
ἰφρατός, ὅταν πάχυσαι καὶ ἁ πόλλωνος ἀνακτορ
κίεντες ἰλαυνόμενος φρικώδεια κῆλ' ἐπ' ἰφρακόν,
φιντοῖς ἀνδρῶν πεισιν ἄκκ, μετὰ δ' ὄρκια μύσας.

Dicare fert animus qua nunquam tempore lapso

Dixi: cum Bacchi, cum regi Apollinis actum

Sum stimulo, horrenda ut narrarem spicula: & idem

Fœdera cum superis mortalibus, atq; medela.

Hic idem scripsit de elementorū inter se generatione mutua,
de vi amoris in rebus naturalibus, de Gigantibus cum Ioue pu-
gnantibus, de raptu & luctu Proserpinæ, de Ceres erroribus,
de laboribus Herculis, de Idæorum, & Corybantum sacrorum
ritibus, de lapillis, de occultis oraculorum responsis, de Veneris
& Minervæ sacrificijs, de luctu Ægyptiorum Osiridis causa, &
de illorum lustrationibus, de vaticinijs, de observationibus au-
spiciorum, de situ fibrarum, de somniorum interpretatione,
de signis ac prodigijs, deq; illorum expiationibus, de expiatio-
ne inferorum, de ratione & motu astrotum, quo pacto Dij i-
rati placari possint; de quibus omnibus se scripsisse testatur in
initio suorum Argonauticorum. Fuit vir planè sapientissimus
Linii auditor, & ut illa ætas ferebat, divinarum rerum peritissi-
mus. Qui quantæ sapientiæ fuerit, facilè ex his carminibus, quæ
scripsit in libro de lapillis, cognoscere licet:

ἐν δὲ κεν ἀνθρώπων πεπνυμένοις ἤτορ ἀνώγει
ἱερεῖς ἀνθρώπων ἀντρον ἱελαβίμοιο ἑρμείας·

& paulo post,

ἰδμεται αἰεὶ θέλει, δαήσεται ὅσα τε φῶτες
κρυψάδια σφειθήσιν ἐν ἰφροσὶ μηχανώονται,
ὅσα τε κεκληῖται μετὰ σφισιν ἠεροφύται,
ἀνθρώποις ἀφραστοὶ κακὰ ζῶντες ἀοιδῆι,
εἴωσι μεγάλειαις κραπτοὶ ὑποφῆται.
βούζοντες ἤτοι χαμὰ ἱερχομένοιο δρεάκοντος
εἴονται, ἢ δ' ὄφρων ἰόν σφίσιν ἐρπετήρων.

At quæcumq; situm ducit prudentia cordis,

(Cætera ut omittam, quæ plurima, maxima dicam)

Scire cupit si forte, sciet quæcumq; voluit aut

Pecioribus taciti mortales, quæque volucres

*Inter se stridunt caliper summa volantes,
Infandum ut crocitant cantum mortalibus ulli,
Significantq; lonum mentem gens nuntia fati.
Ut serpentis humi noscet firmare draconis
Sibila, serpentumque sciet superare venena.*

Non defuerunt qui Orpheum & Amphionem magos Ægyptios fuisse arbitrati sint, ut ait Pausanias in post. Eliacis. Fama est hunc uxorem habuisse Eurydicen, cuius amore cum flagraret Aristæus, eamque insequeretur, ut captæ vim inferret, illa per loca deuia fugiens a serpente in herba latente icta interiit. Tum fama est Orpheum sumpta cithara ad inferos descendisse, atq; cum minificam quandam lamentationem cecinisset, lacrymas inferis excitasse, ut ait M. Manilius in quinto rerum astronomicarum:

*Hæc surgente lyra testudinis enatat undis,
Forma per haredem tantum prolata tonantis,
Qua quondam sonitumque ferens O Egeius Orpheus
Et sensum scopulis, & syluis addidit aures,
Et Ditis lacrymas, & morti deniq; finem.*

Plutone deinde placato ac Proserpina seuerissimis mortuorum regibus cantus suauitate non solum obtinuisse, ut ipse post visam Eurydicen in lucem rediret, sed etiam ut ipsum Eurydicen secum abduceret: ea tamen conditione ne prius respiceret, quam ad superos peruenisset, ut ait Ouidius libro decimo, & Virgilius libro quarto Georg. Veruntamen cum amoris impatiens illam contra leges inferorum respexisset, antequam exisset in lucem, illam amisit. Deinde, qui per Tænarum ad inferos descendisset, & de descensu ad inferos, & de ijs quæ vidisset apud inferos scripsit, ut ipse testatur in his in Argonauticis:

*Ἄλλ' αἰεὶ σοὶ κἀτάλαξ' ἄπειρ' ἔστιν ἡδ' ἐνὶ πᾶσι,
Ταῖν' ἄκρον ἢ νῆκ' ἔφατ' σκοτίνην ὁδὸν αἰδὼς ἔστω,
ἡμῖν τέρη πῖσιν τε κιθάρῃ, δὲ ἔρωτ' ἀλόχοιο.
Cætera patiens quæcunq; vides, ut Tænara adiuui,
Vmbrosas Ditiæque domos & tristia regna,
Confusus cithara, & xoriæque coactus amore.*

Hunc inquit cum ad inferos descendisset, ibi Deorum omnium laudes cecinisse, præterquam Liberi patris, quem per oblivionem prætermisit: quare iratus Dionysus furorem suis Bacchis iunxit, à quibus apud Hebrū fluvium fuit discerptus, mem-

membraque eius per agros sparsa, ut à canibus vorarentur: sed tamen à Musis dicuntur fuisse collecta, & in Dio Macedoniae loca sepulta, quia supra ceteros Apollinem laudibus mirificis exornasset. Alij dixerunt à Ioue fuisse percussum fulmine in Thracia, sicuti testatur Leonidas in his versibus:

Ὀρφίαν χρυσόλοβον τῇδ' Ὀρφία μῦσαι ἴσασαν,
ὅν κατέτοι ὑψιμέδων Ζεὺς φελοῦσι βίαν.

Canditas à Musis tumulo hoc est Thracum Orpheus.

Fulmine flagranti Iupiter igitur eum.

Fertur eius caput in Hebrum deiectum cum lyra vi fluminis in Lesbum delatum fuisse, atq; ibi sepultum: lyram autem inter sidera relata, & à singulis Musis, quarum laudes eximie cocinerat, novem insignibus stellis insignitam. Alij memorant illum post mortem Eurydices ceterarum mulierum coniugium spernuisse, multisq; persuasisse hominibus malum ingens esse feminam, siue mala sit, siue bona: quare cum multi abstinerent à nuptiis feminarum, ab illis per simulata Liberi patris sacrificia fuit discerptus, ut sensit Apollodorus Cyrenaeus in libro de Diis. Alij turpissimam causam tradiderunt, quam ita attingit Ovidius:

*Ille etiam Thracum populus fuit autor amoris
In teneros vertisse mares.*

Pausan. in Boeoticis indignatas ait Thracum feminas, quòd ob cantus suavitatem multos viros secum abduceret: quæ cum liberis merum haussissent, illum discerpere. At Gelous Apollodorus in Philadelphis iudicem Calliopen electam fuisse inquit à Ioue, contendentibus Venere & Proserpina de Adonide: quæ cum Adonidem communem adiudicasset, Venus indignata mulieres in Orpheum Calliopes filium concitavit. Alij dicunt ita Venerem vertisse amorem omnium mulierum in Orpheum, ut ab illis raptim captus, dum inter se contenderent de Orpheo, fuerit laniatus. Agatharchides Cnidius libro 12. rerum Asiaticarum Orpheum scripsit mortua Eurydice ad Aonium venisse in Thesprotidè, ubi peruetus erat oraculum evocandarum animarum: ibi cum Eurydicen sibi adesse putasset, seque deceptum competisset, sibi mortem consciuisse. Inde scripsit Pausanias, lusciniæ quæ forent circa sepulchrum Orphi in Thracia, cantum emittere cæteris omnibus suaviorem. Alij putarunt Orpheum fulmine ictum concidisse,

quod arcana initiorum profanis & rudibus diuulgasset. Aitunt Methionem huius fuisse filium, qui habitauit in Thracia, & urbem ibi conditam de suo nomine appellauit, ut ait Plutarchus in problematis. Alij vitæ pertæsum post mortem Eurydices sibi manus intulisse inquirunt præ mœrore. Qui laniatum à mulieribus fuisse tradiderunt, addunt amnem Heliconem, qui Baphyra apud Diatas vocatus fuit, ex eo tempore se sub terras occultasse, quo mulieres Orpheum occiderunt, ne illius sanguine pollutis foeminis aquas ad expiationes suppeditaret: quæ sepultum ad Pietiam scribit Apollodorus libro primo. Dicuntur Musæ grauiter tulisse eius mortem, sed in primis Mnemosyne & Calliope, ut ait Antipater in his carminibus:

ἐκ ἴτι θιλομένης ὁ ῥόδ' ἔρυσσε, ἐκ ἴτι πίττας
ἄξερε, ὃ θεῶν αὐτονόμῃσι ἀγίλασε.

ἐκ ἴτι κοιμάσσε ἀνέμων βρέμεσσι, ὕχι χάλασαν,
ὃ νηπιτῶν συμμῆς, ὃ πεταγυῖσσι ἄλασε.

ἔλεο γὰρ· εἰ δὲ πολλὰ κατὰ δ' ὕρατο θύρασσι
μνημοσύνη, μήτηρ δ' ἦτο χα κακιοῖν.

τί φημῖτοισι σπονδαῖσιν ἰφ' ὕσσιν, ἀνίκα ἀλαλκῆν
τῶν παίδων αἰδῶν ὡς δὲ θεοῖς δώαμεν;

*Non querens, non saxa trahes dulcedine cantus
Orphen, non poteris detinuisse feras.*

*Non ventosq; nivesq; domabis, grandinis aut vim,
Non mare ut insanis litora pulsas aquis.*

*Mortuus es, nata lacrymis luxere profusis
Mnemosynes, luxit Calliopeq; parens.*

*Sed cur lugemus natos? nam Diti anari
In natos superum ferrea iura manent.*

Hæc ea sunt quæ de Orpheo memorie sunt prodita ab antiquis: nunc cur ficta sint, explicemus. Orpheus Apollinis & Calliopes filius fuisse dicitur vel Polymniæ, quoniā vir fuit artis dicendi & metro præcipuè præstantissimus: atq; omnes viri boni Deorum filij dicti fuerunt, q; animæ insignium virotū ex aliqua sphaerarum & è Sole præcipuè in hæc corpora descendisse putarentur. Hic idem cum in rudes adhuc mortales incidisset, qui sine villo morū delectu, & sine legibus viuerent, ferarumq; ritu per agros nullis conditis tectis vagarentur, tantū dicendo, & orationis suauitate valuit, ut ad mansuetius vitæ genus homines traduxerit, illos in vnum locum conuocaret, ciuitates condere

condere docuerit, legibusque ciuitatum obtemperare, matrimoniorum fœdera seruare, quod fuit antiquorum poetarum munus creditum, & est re ipsa, sicut ait Horat. in arte poet.

*Syluestres homines sacer, interpretisq; Deorum
Cadibus & victu fædo deterruit Orpheus,
Dixit ob hoc lenire tigres, rapidosq; leones.
Dixit & Amphion Thebana conditor Urbis
Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet. fuit hac sapientia quondam,
Publica priuatis secernere, sacra profanis,
Cancubitu prohibere Vago, dare iura maritis,
Oppida moliri, leges incidere ligno.*

Hic vltus est septem chordarum prior instrumento musico, ad septem planetarū imitationem ac rationē, vel longitudinis, vel intensiōis, vel magnitudinis, vti dictum fuit. Sapiens omnino erat antiquorum illud poetarum genus: non autē, vt ferunt nostra tempora, in sola verborum mensura & metro putabatur vniuersum poetice facultatis artificium consistere. neque aduantes principibus hominibus vt aliquod munusculum aucuparentur, quidquid in mentem veniebat, effutiebant, sed ea erant carmina poetarum, vt pro sanctissimis legibus haberentur: sepiusq; ciuitates de re aliqua contendentes tanquam grauissimi iudicis sententia alicuius poetæ carmine vlx fuerunt. Hæc tanta vi dicendi fuisse dicitur, vt cōsternatos animos mortalium, & ob aliquam præsentem calamitatem in desperationem lapsos, erexerit, & in priorem statum reduxerit, atque ad tranquillitatem reuocarit. Hoc qui facere possit, ceteris hominibus præstantior est iudicandus: non qui sibi soli viuat, & vt congelitis opibus solus, ita sapientiæ bonis perfruatur, ceteris hominibus procius inutilis, tanquam nusquam esset natus. Hic igitur placatis inferis, animi perturbationibus scilicet, Eurydicen in lucem adducere conatus est, quæ, vt nomen ipsum significat, nihil aliud est quàm iustitia & æquitas. Fuit rursus ad inferos illa retracta ob nimium Orphei amorem, quia neque iustitiæ quidem opus est nimis esse cupidum, cum perturbationes animi placentur ratione: atque si quis paulo fuerit in hac re negligentior aut magis cupidus, tanquam ab aliqua vi externa repellitur, & eodem relabitur. Semper igitur viro bono vigilare conuenit, neque nimis cedere vel honestis cupiditati.

bus, quæ in grauissimas animi perturbationes inducunt. Quod si quis tamen cupiditatib. cesserit, ille postea vel in maximas calamitates illabetur, vel in miserrimum mortis genus incidet. Vt igitur moderatione animi affectibus adhibeamus, neque quidquam nimis ex animo optare utile esse intelligamus, hæc ab antiquis de Orpheo memorie prodita fuerunt. Alij tamen fabulam hanc Eurydices ita explicarunt, vt illam animam esse dicant, quæ Orpheo siue corpori nupserit, atque eius amore capitur Aristæus, quod est verè bonum intelligendum. Ista per herbas ac flores ab eo fugit, & à serpente latente inter hos voluptates necatur, descenditque ad inferos, vnde reuocatur per sonum lyre, ea nimirum conditione, atque hisce monitionibus vt facillè possit à corpore perdi, nisi rationi, legique pareat. Ac de Orpheo satis, nunc de Musis dicamus.

De Musis. CAP. XV.

MVSÆ, quæ poetarum præfides, omniumque cantilenarum autores fuisse putabantur, vnà cum Saturno natæ è Cœlo fuisse creditæ sunt, sicuti sensit Musæus, & complures antiquorum: at à recentioribus Iouis & Mnemosynes filie dictæ sunt, vt testatur Orpheus in hymno in Musas hoc pactos

μνημοσύνης καὶ τῆνός ἐστι δ' ἐπὶ τοῦ ὕδατος

ἐστὶν αἱ μῆσαι περὶ δὲ μαχαλῶνυμοι, ἀγλαόφρονες.

Mnemosynesque Iouisque satas de semine canto

Pieridas Musas, præclara numina fama.

Et Hesiodus in Theogonia:

μνημοσύνης δ' ἐξ αὐτῆς ἐγένετο καλλιόμοιο

ἔξ ἧς αἱ μῆσαι χρυσάμπυκας ἐγένοντο,

ἰννία, τῆν δ' ἰννὰ δ' ὀνθαλίαι, καὶ τίρ-φ' ἰσάουδ' ἦν.

Mnemosynen pulchram dilexit Iupiter: ex qua

Inde nouem Musæ clara nascuntur, & illæ

Sunt semper cantus cordi, & conniuiæ lata.

Cicero lib. 3. de natura Deor. ex altero Ioue natas esse quatuor Musas scribit, Thelxiopen, Mnemen, Acæden, Meleten: è tertio Ioue nouem & ex Mnemosyne: è tertio item Ioue Pierias & ex Antiopa, prioribus pares numero, qui ordines etsi tres fuerunt, tamen Iouis & Mnemosynes omnes filie dicuntur: atque natæ sunt in Pierio monte, vt ait Zex. hist. 90. chil. 6. Scribit Pausanias in Bœoticis primos omnium Aloëi filios tres Musas sanxisse coli religione oportere, Meleten, Mnemen, Acæden: